

42-ik sz. Okt. 21. 1866.

HAZÁNK

S A

KÜLFÖLD.

Szépirodalmi, ismeretterjesztő és társaséleti
KÉPES HETI KÖZLÖNY.

MEGJELENIK MINDEN VASÁRNAP.

SZERKESZTŐ-TULAJDONOS:
SZOKOLY VIKTOR.

KIADÓ:
EMICH GUSZTÁV.

A képeket kitünőbb művészeink rajzolják s metszi **BUSZ K.**

Előfizetési föltételek:

Pestre vagy vidékre, postai küldéssel vagy házhoz hordással,

egész évre	6 frt — kr.
félévre	3 frt — „
negyedévre	1 frt 50 „

Előfizethetni minden postahivatalnál.

Hirdetmények díja : 3 hasábos petitsor egyszeri hirdetésnél 5 uj kr. Bélyegdíj külön 30 uj kr.

Az előfizetések s a hirdetményi illetékek a kiadóhivatalba (Barátok-tere 7-dik sz.)
a kéziratok pedig a lap szerkesztőségéhez (Dohány-utca 1-ső sz.) bérmentes
levelekben intézendők.

PEST, 1866.
NYOMATOTT EMICH GUSZTÁV
M. AKAD. NYOLCÁBÁNÁL.

TARTALOM.

Cikkek: „Az olasz és német háboru főszerelői.“ — „Szabadban.“ (Költ.) *Udvardy Gézádól.* — „A nagyravágyó.“ (Tört. beszély.) *Deák Farkasdól.* — „A tervezett n.-várad színház.“ — „Chillon vára Svájcban.“ — „Kaland a majmok közt.“ — „Dombóvár.“ *Nyarfi Károlydól.* — „Fényezés, művészet, nevelés, okmányhamisítás és igazságszolgáltatás Magyarországon a XIV-dik században.“ *Baloghy Gábor dól.* —

„Az üvegről.“ — „Egy hét története.“ *V. K-tól.* — „Vegyes közlemények.“ — „Ujdonságok.“ — „Irodalom.“ — „Szerkesztő üzenetek.“

Képek: „Moltke.“ „Ricasoli.“ „A porosz trónörökös.“ „Gablentz.“ — „A n.-várad tervezett színház.“ (Rajz. *Stuhl-müller.*) — „Chillon vára a genfi tó mellett.“ — „Kaland majmok közt.“ — Dombóvár maradványa. — „Kép-talány.“

Ujdonságok.

—v— (A magyar országgyűlésre vonatkozólag) azt írták a napokban Bécsből, hogy az ezt összehívó irat már kibocsátott; ujabban azonban jelentik, hogy az országgyűlés összehívását elhalasztották — a kolera terjedése miatt. A kolera vonatkozólag pedig a hivatalos közlésekből kitűnik, hogy az Budán már egészen, Pesten pedig majdnem megszűnt.

—v— (Rónay Jácint), Londonból hazafias közbenjárás útján hazabocsátott kitűnő tudósunk néhány napig Pesten időzött, barátjai meglátogatása céljából s mindenütt a legnagyobb örömmel és tisztelettel fogadtatott. A tudományt becsülő s az érdemeket tisztelő közönségnek forró óhajta, vajha Akademiánkban nyílnék Rónay számára mielőbb oly állás, mely őt állandóan körünkben marasztalná.

— (Pulszky Ferenc) bécsi hírek szerint amnesztiát kapott. Pulszky Bécsből Schillersdorfba ment Rotschild látogatására, azután Flórencebe utazik, honnan nemsokára végleg visszatér Magyarországra.

— (A budai kir. palotába) gázvilágítást visznek be s összes helyiségeit — a belső termeket kivéve — 400 gázlámpa fogja világítani. Sietnek a munkával, miután december első felére Ő felségeik látogatását várják, még pedig hosszabb időre.

— (A herceg-prímás) állapota mind aggasztóbb lesz, s közel látszik lenni a veszélyhez. A császártól és császárnétól egy levélben elbucszott.

— (A kolerajárvány) tartama alatt egész Magyarországon eddig összesen 48,845 egyén lett beteg, s 21,556-an haltak meg.

—v— (A föld értéke nálunk és Morvaországban.) Mig nálunk, a tejjel-mézzel folyó Kanahánban akármennyi földet lehet venni, holdját 60 ftjával, azalatt meglepetve olvassuk, hogy hg Taxis Rudolf két birtoka dobra üttetvén, az egyik, t. i. wrutitzi 510 holdas birtoka biróilag 274,000 fra, cetnoi 278 holdas birtoka pedig 201,554 fra van becsülve, tehát az utóbbinak holdja majdnem 800 fra.

—v— (Az Olaszországban fennállott magyar legiót) feloszlatják s azt mondják, hogy az osztrák korinány a magyar legiónáriusokat amnesztiában részesíti.

—v— (A Poroszországban volt Klapka-féle magyar legióról) írják, hogy a Klapka-féle legió tisztjei, Károlyi István és Tibore grófok, Bánffy báró és Csáky gróf, kik mindig köz-honvéd öltözetet viseltek, néhány nap óta egy osztrák vadásztiszt felügyelete alatt egy bécsi szállodában laktak, és kiknek a színházak és más nyilvános

helyek látogatása egyelőre meg volt tiltva, közelebb a rendőrség elé hivattak és tudtukra adatott, — hogy tökéletesen szabadok és akadálytalanul tartózkodhatnak Bécsben, vagy hazájukba is mehetnek. Összesen 1800 magyar legiónárius jött vissza, kik az osztrák-porosz békeszerződés értelmében amnesztiában részesülnek, azonban a melykük még besorozás vagy szolgálat alá esik, azok osztrák ezredekbe soroztatnak, miként azt némelyik bécsi lap írja.

—v— (Zürichben, az ottani miegyetembe) az idei tanfolyamra eddig ötven magyar technikus ifju iratta be magát. Ezen igen örvendünk, mert a magyarból lehet más is, nemcsak prókátor. Az sem ártana, ha ifjaink közül minél többen készülnének a távirói, valamint tengerészeti pályára is.

—v— (A jezsuiták ellen Prágában) még mindig nagy az izgalom s e város lakossága az utóbbi hírek szerint feliratot intéz a csehországi bibornokérekhez, melyben azzal fenyegetőzik, hogy protestantismusra tér át, ha a jezsuiták nem hagyják el megint Prágát.

—v— (A velencei területen roppant nagy az osztrákok) elleni izgatottság s Veronában véres tettelegességekre is került a dolog, úgy hogy az osztrák állapotot kihirdették, bár az osztrákok már kiyonulnak. Nemcsak az osztrákokat, de még azon olasz családokat is bántalmazzák, melyek az osztrákokkal némi összeköttetésben voltak.

—v— (A mexikói császárnéről.) A mexikói császárné előbbi izgatott állapotából most már a legtokéletesebb közönybe esett. Egész napon át behunyja szemmel, mintha alunnék, mozdulatlanul fekszik. Az orvosok nem táplálnak többé reményt felgyógyulásához. — Sógornéja, a belga királyné és öcsöce, József Miramaréba utaztak. Dr. Blanche meg van bizva, hogy mindennap jelentést küldjön Eugenia császárnénak a beteg állapotáról. Miksa császár a rémhírről talán épen nevenapján, 12-én értesült.

— (A mexikói császárné elmeháborodásának) első jelei már Párisban, Napoleon császárral tartott hosszas értekezése alatt, mutatkoztak. Miután vérmes reményeiből kiábrándult, oly hevességgel tört ki, hogy Napoleon eleinte egészen elálmélkodott, a míg észre nem vette, hogy itt az értelemben történt háborodás. E jelenet után Napoleon is nyomban roszabbul lett.

— (Napoleon császár betegsége), mint a „Köln. Ztg.“ levelezője orvosi értesülés után írja, nem köbaj, hanem mirigy-hűdés, mely a beteg ideges és igen ingerült természeténél fogva most sokkal fájdalmasabb, mint közönségesen, s időről időre a

Második évi folyam.

42. szám.

Oktober 21. 1866.

Az idei háboru főszereplői.

Moltke, porosz altábornagy.

Ricasoli.

A porosz trónörökös.

Gablenz, osztr. tábornok.

Az olasz és német háboru főszereplői.

Moltke, a porosz tábornok főnöke s az északi hadműködések központja és lelke, dán származású, de már 40 év óta van porosz szolgálatban. Ő 20 éves korában mint hadnagy lépett a hadseregbe s tehetségei és gazdag ismeretei miatt csakhamar a tábornoknál alkalmazták. — 1839-ben, midőn Törökország s Egyiptom közt háboru tört ki, *Moltke* a porosz kormány megbízásából *Mehemet Ali* egyiptomi basa táborába utazott, s részt vett a szíriai hadjáratban, melyről akkor azt hitték, hogy az nagy európai háborúra fog alkalmul szolgálni. Berlinbe visszatérve, állandóan a tábornoknál maradt s fokenként emelkedett a legmagasb katonai tisztségekre, miglen a mostani háborúban a poroszok tábornokának élére állították.

Harci tanulmányok végett többször tett utazásokat is s az észak-amerikai nagy polgárháboru alatt hosszabb ideig tartózkodott ott. — A mostani osztrák-porosz háborúban a *Moltke* által tervezett működések vezették a porosz hadsereget győzelemre; ő intézte azon mozdulatokat, melyek folytán a három porosz hadsereg, különböző pontokról indulva, a kitűzött órában egy ponton egyesült. — *Moltke* csak a königgráci csatában jelent meg a hadsereg élén; máskor az utócsapatától némi távolságban nyugodtan ült tábori asztala előtt, mig parancsait a tábori távirat útján oly ügyességgel közölte a tábornokokkal, hogy egy mozdulat sem hiúsult meg s hogy mindig a legalkalmasb időben érkeztek meg rendeletei. — Egyébiránt a mily gyors *Moltke* a cselekvésben, ép oly eszélyesnek s tartózkodónak mutatkozik a beszédben. E tulajdonság és az európai nyelvekben való nagy jártassága szülte róla azon közmondást, hogy *Moltke* nyolc nyelven tud — hallgatni. Ő sajátkezüleg és egyedül dolgozta ki minden részletét ama hadműveleteknek, melyek villámgyorsaságuk és óriási sikerük által Európát bámulatra indították, s melyekért honfitársai joggal nevezik őt Európa első hadásának.

Frigyes Vilmos porosz koronaherceg Berlinben, 1831-ben született s mint a mostani király legidősb fia, ő a korona örököse. Természeténél fogva vidám kedélyű s polgári érzelmű, mit első polgári neveltetése még jobban kifejtett benne. Egyetemi tanulmányai bevégzése után közlegényként lépett a hadseregbe, hol fokenként emelkedett. 1858-ban *Viktoria* angol kir. hgnővel lépett frigyre, s a porosz szabadelvű párt e lépését alkotmányos gondolkodása zálogául vette és nem csalódott. —

Az 1864-diki dán háborúban mint a II. hadtest parancsnoka volt jelen s aztán Pomeránia helytartója lett az osztrákokkal kitört háborúig, melyben mint gyalogsági tábornok a sziléziai hadsereg fővezényletét s ezen tartomány kormányzását bízták reá. — A königgráci csatában reá várakoztak még csak, s ő eső, feneketlen utak, az utközben kiállott harcok s más akadályok dacára elég jókor érkezett meg, hol az ő megérkezése döntötte el a harc szerencsés kimenetelét, a miért királyi atyja a csataterén diszesíté föl mellét az érdemrenddel.

Ricasoli Bettino olasz miniszterelnök régi firenzei családból származik s életirói leginkább akaratszilárdságát szokták benne bámulni, mely céljai előtt soha meg nem hajlik. — 1859—1860-ban ő volt egyik leghatalmasb tényezője, hogy Toskáná Olaszországhoz csatlakozott s magas szellemi tulajdonai már azelőtt is ösmertek lévén, ez időtől fogva kezdettek *Cavour* mellett reá, mint Olaszország egyik legkitünőbb fiára tekinteni.

Ricasoli ma is az ugynevezett toskánai párt feje, azon közép-pártté, mely nem annyira a demokraciai szabadságon, mint inkább a nemzeti egyesülés programja kivitelén működik s a mellett oda tör, nehogy a piemonti szellem emelkedjék tulsulyra az olasz félszigeten s e párt nagyobb rokonszenvet tanusít Angliá, mintsem Franciaország iránt, melynek több alkalommal ellene is szegült, mig a piemonti *Ratazzi* Napoleonnak majdnem uszályhordója vala. — A mostani viszonyok közt nagy szerencse Olaszországra nézve, hogy kormánya élén *Ricasoli* van, mert ő neki köszönheti, mikép serege folytatta hadműködését s hogy az a velencei területre benyomult, bár ezt Ausztria akkor már Franciaországnak engedte volt át. *Ratazzinak* — a volt miniszterelnöknek nem lett volna hasonló bátorsága, a ki Napoleonnal bizonyára alkudozásokba lépett volna s ki Velencét alkalmasint Szárdíniával vagy a Liguria egy darabjával fizette volna meg. — *Ricasoli* által — a custozzai csatavesztés dacára — Uj-Olaszország magát Napoleon alól bizonyos fokig emancipálta, s ez oly lépés, mely tovább vezethet, s melylyel *Ricasoli* hazájának nagy háláját érdemli ki.

B. Gablenz Lajos osztrák altábornagy 1814-ben Jénában született s elébb százsz, aztán osztrák szolgálatba lépett. Részt vett *Radeczky* alatt 1848-ban az olasz háborúban s 1849-ben mint *Schlick* tábornok főnöke ellenünk harcolt. 1859-ben *Solferinonál* működött. Az 1864-diki dán háború-

ban ő vezette azon osztrák hadtestet, mely Oberselek, Oeversee és Veilenél diadalmaskodott. A gasteini egyezmény után Holstein helytartójává nevezték ki, honnan azonban az idei háború kitö-

résekor a poroszok elől vissza kellett huzódnia; azután az északi csatatéren, Csehországban lett osztályparancsnokká. Részt vett a trautenauai csatában s Königräcnél a középet vezette.

S z a b a d b a n .

Kiszöktem a zajgó világból,
Szivemnek ünnepnapja van!
Itt végre elpanaszodom majd,
Még ki is sirhatom magam.
Itt senki sem hall, senki sem lát,
Itt enyhülés van fent, alant;
— Oh hátha itten szivem is majd
Megenyhülend, begyógyuland!

Dobogj szivem! szegény beteg sziv!
Itt minden — minden a tiéd!
Itt el nem fogja senki tőled
A napnak édes melegét!
Itt minden áldásit kínálja,
Itt minden uj reményre hív;
Itt az lehetsz megint, mi voltál:
A régi, boldog, tiszta sziv!

Szakadj, szakadj fel kebelemnek
Takargatott, rejtett sebe!
A lég enyhítő balsamával
Hadd hintse, hadd hegeszsze be!
Hadd érezzem, hadd tudjam én is,
Hogy a mi fáj, kinez, gyötör,
Fájdalmaimnak régi láncát
Azég maga oldozza föl!

S könyvek fakadnak szemeimből,
Kicsordulnak, patakszanak;
Ajkamra jönnek, egyre jönnek,
Kitörnek a panaszszavak,
S mikorra szivem összeroskad,
Mikorra könyvem mind kihull:
Többé nem érzek semmit — semmit
Az élet fájdalmaiból.

És néma lesz minden körülem,
Csak halkan suttog fü, fa, ág;
Miként ha ajkam imádságát
Ők is utánam mondanák,
S együtt éreznék velem ők is
Az Úrnak gyógyító kezét,
Mély ver, vigasztal, rombol, épít,
De mindig, s mindörökre véd.

Nem zúgolodom, nem panaszklok,
Csupán *hálára* van jogom;
Virág is nyilik még a földön,
Dal is zeng még a lombokon.
És mig virág nyit lenn a földön,
S a légben fön madár dalol,
S mig bennök istent látom, érzem:
Megnyugszom én is valahol!

Udvardy Géza.

A n a g y r a v á g y ó .

Történeti elbeszélés.

III.

Egy fiatal leány.

Kolozsvár azon időben kettős, sőt hármas köfallyal kerített város, mondhatni erős vár volt, s nem szokta befogadni minden ember bandériumát, de Zólyomi Dávid katonáit, a szép nyalka huszárokat nagyon szivesen látta a város, különösen a szép asszonyok. Ott a királyutca közepetáján lakott a derék Szöcsi Lőrinc, a jeles szücsmester. Hires volt ő az ország minden piacán, senki sem tudott olyan csinos báránypőr süvegeket készíteni mint ő, s az asszony nép számára leg-tetszetősebben tudta megvarrni a háttal-mállal bélelt bundákat. Háza az utca déli során volt, ablakkal északnak, négy ablaka gömbölyű vasráccsal nézett az utcára s udvarán egy szép kis kert volt rendezve; a szobák tágasak valának saakkori jóllét és vagyonosság bélyegét hordák magukon; de

mindenek felett való kincse volt a háznak Szöcsi Lőrincné asszonyom gyönyörű leánya, a tizenhét éves *Rózsa*.

Ennél szebb leány nem volt az országban, még magában Kolozsvár városában sem, pedig ez nagy szó, — mert aránylag véve mai napig is Kolozsvár városában van a legtöbb szép leány; — de hát lehet-e más is szép leány mint Rózsa? Ez az egyedüli szép leánynév, a többi mint prózai elemekkel van vegyülve; Rózsa, ez az egyedüli utolérhetetlen, költői szép név. Legalább így gondolkozott marosvásárhelyi ifjabb Nagy, Szabó Ferenc, ki hasonlóképp szücslegény volt a magyarutcában, Balázs uramnál. S ha tél volt, ha nyár volt, esténként el-elsétált Rózsa ablakánál, betekintett s be is szólott, mikor lehetett, ünnep-napokon pedig be is

ment, és szívesen látták a háznál, mert jó családból való fiú volt és ismerték apját, anyját; ez most is számít, akkori időben pedig éppen sokat tett.

A pirosarcu, kékszemű *Rózsa* becsülte az ifju ragaszkodását, de nem volt szerelmes bele. Különösen a mult ős óta, hogy egyszer valami lakadalomban volt egy szenátori háznál, hol igen sok urak és vendégek valának, azóta Szabó Ferenc észrevette, hogy a szép *Rózsa* merengő, ábrándozó, s vele sokkal kevesebbet törődik, mint azelőtt. Most hogy ujévre hazament volt, otthon ült néhány napot s Rózsának egy pompás előkötőt hozott ajándékba, s a leány el is vette, de szórakozott volt. Szabó Ferenc az öreg Szőcsi Lőrincel sokáig be-

szomszéd utcába s ott Gyöngyösi János urannál, ki legjobb bort árult egész Kolozsvárrt, egy pár mulatni s iddogálni szerető huszárral, meg egy két olasz cseléddel reggelig ivott — s hallgatta *Hora Jankó* gyönyörű notáit.

A barna magas alakot gyöngé kéz vezette a sötétben, a sarkantyú alig pengett s a szegény leány úgy remegett, mint a nyárlevél; végre egy kis félreeső szoba ajtajához értek, hol egy öreg asszony-cseléd lakott, ez felnyitotta az ajtót, gyertya nem volt a szobában, de a tűz vigan lobogott. Egy ágy, egy pár szék s egy ruhaszekrény volt a szoba minden butora. Az öreg asszony a tűz eleibe

A n.-váradai tervezett színház. (Fénykép után rajz. Stuhlmler. Szövege a 662. lapon.)

szélgetett s *Rózsa* nyughatatlan volt, mi a szerető ifju figyelmét nem kerülhette ki. Mikor végre nyolc óra után eltávozni készült, úgy tetszett neki, hogy a leány egészen megkönnyebbült. De ifju Szabó Ferenc nem ment haza; sokáig járt le s fel az utcán, nem is vette észre a csikorgó hideget, s várakozásában nem csalódott. Tíz óra felé egy barnaöltözött magas alakot látott Rózsának háza felé közeledni; az az egyik ablakon kocintott. Valaki visszafelelt s egy óranegyed múlva a kaput felnyitották, és a setét alak eltűnt a kapu árnyában, — de azért ifju Szabó Ferenc felismerte.

— Hát ez az ember mit akar? gondolá, de nem merté volna mondani a világerő; hanem elment a

ült és font, *Rózsa* és a huszár, mert a tűzvilágnál meg lelete ismerni, az ágyra ültek, mely az árnyékos oldalon volt.

— Mint vártalak drága kincsem, — mint epedtem utánad! szólt a leány.

— S én is csak azért siettem hosszú utamban, hogy hozzád érkezzem, felelt a katona.

— Miért is kell annyit járnod, miért nem maradsz egy helyen; oh ha én egyszer hozzád megyek, nem foglak elbocsátani többé soha.

— Jaj kincsem, ez a katona sorsa.

— De hát miért is nem hagyod el Zólyomi uramat. Jer, lakjál itt e városban, élélünk itt ketten boldogan; az apám egy házat vett nekem, jer lakjunk

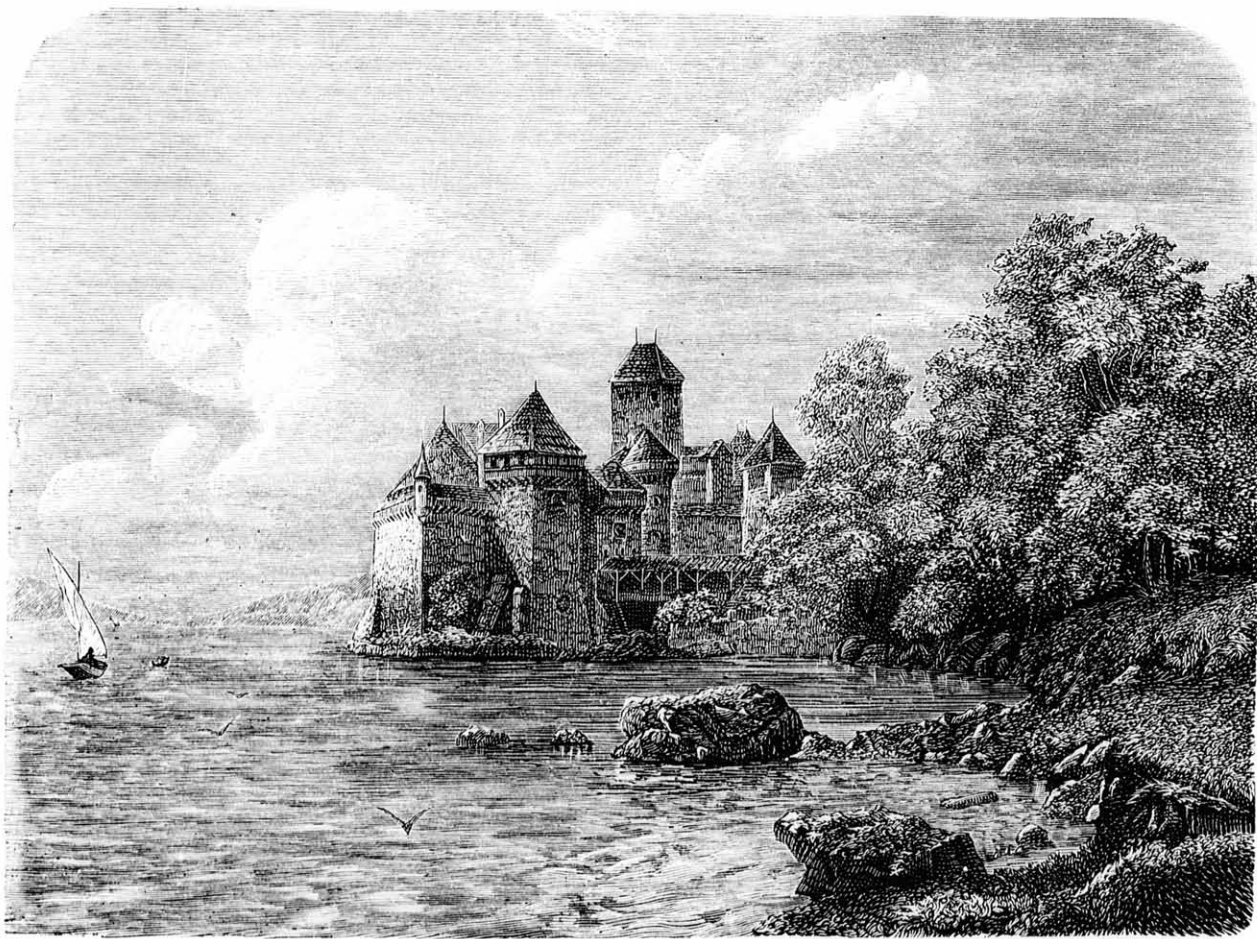

ott s én oly boldog leszek, ha tudom, hogy te mellett vagy. Minek bejárni a nagy világot, — mi hasznod van benne tél-víz idején akkora utat tenni? A Székelyföld belsejébe, onnan Székelyhídra, Magyarországra. Mondd, nem jobb volna-e csendesen, boldogan itt élni a mi városunkban?

— Még egy csókot sem adtál ma, és mégis oly sokat kívánsz! susogta a katona. Így, így, már szeretlek édes Rózsám. Látod most nem tehetem meg, a mit te kívánsz, kis vagyont kell nékem is szereznem, hogy méltó lehessen hozzád; most csak ezt a kis aranykarikát hoztam, de többet is ad az isten.

nem sokat ügyelt rá; büszke léptekkel ment a közép-utcába s onnan a piacon át az Óvárba. Ott voltak ez időben a legszebb lakások.

Másnap vasárnap volt és sok ember gyűlt össze a prédikációra. Ifju Szabó Ferenc azt nézte, ha vajjon ott van-e Szőcsi Rózsa. S a szép leány ott ült, de szokatlanul halvány és szórakozott volt eleinte, később buzgón imádkozott s ájtatosan hallgatta a prédikációt. Templom után haza kísérte a leányt, ki anyjával ment. Ő sem igen volt beszédes, rossz kedve volt a szegény fiúnak. Hogy a kapuhoz

Chillon vára a genfi tó mellett. (Szövege a 663. lapon.)

Csak szeress, csak szeress, a többire ne gondoldj, — s ne is emlegesd a jövődöt, hisz olyan szép az élet itt veled, karjaid közt, édes Rózsám!...

A katona éjjel után távozott, ép oly csendesen, mint jött. A szép szőke leányt sirva hagyta, s midőn elváltak, alig tudott szólni a zokogás miatt.

— Áldjon meg a mindenható, kedves Lászlóm.

— Isten veled, kincsém Rózsám, légy boldog s gondoldj néha reám.

Midőn a huszár néhány lépésnyire a szomszéd utcába befordult, egy mogorva alak állt az utcasarkon, de ő nem látta, s ha látta is,

érték, Szőcsiné asszonyom meghívta ebédre. Be mentek a szobába; az öreg céhgyűlésben volt s az asszony ebéd után látott, a két ifju magára maradt.

— Már most tudom, hogy maga nem szeret engem, — szólott hosszú szünet után a fiu.

Rózsa megrettent. — Ugyan miért? — mondá enyelgést erőtetve.

— Azért a kis aranykarikáért, mely tegnap este még nem volt az ujján. Rózsa Ferenc szemé közé nézett, ez komolyan visszanézte, s Rózsa szeméit lesütvén, könyezni kezdett.

— Láthatja a leányasszony, hogy én mindent

tudok és csak azt sajnálom, hogy olyan erősen el van ámitva, meg van csalva.

— Mit akar ezzel mondani? Az én Lászlóm a legbecsületesebb ember a világon, tehetek-e róla, hogy szeretem.

— Lászlója?! Ugy látszik nem is ismeri, hogy kit szeret.

— Ő szegény nemes fiu, ki Zólyominál szolgál mint katona, s egy év alatt elvesz engem, neve Szalárdi László.

— Ép olyan László mint én, a kit a pap Ferencnek keresztelt s magát nem veszi feleségül, mert az én hugomnak esküdött örök szerelmet. Igen, igen, az én hugomnak Annának, s ha az látta volna, a mit én, tört ütne a szép huszár szívébe, gyilkos székely asszony az én hugom; most még pártot szerez kedvesének.

— Az istenért Ferenc! maga örült dolgokat beszél; lehet, hogy egykor hugát szerette, de most engem szeret s feleségül fog venni. . .

— No, az igaz, hűgumnál valami tiz nap előtt láttam, azóta már Fehérvárt is volt; hát még otthon, azt mondják, szép felesége van.

Szegény Rózsa majdnem eszmélet nélkül dőlt

egy ládára, a fiu megijedt s aztán gyöngédebben szólt.

— Ne búsuljon, ne féljen, én nem árulom el soha, s a jó isten nem fog elhagyni egyikünket sem; hiába ez a szegény ember sorsa, csak tűrni és hallgatni kell.

— De hát az istenért, ki ő?

— Maga Zólyomi Dávid! — suttogta ifju Szabó Ferenc oly félelemmel, hogy ő maga is elsápadt. Rózsa kétségbeeső zokogásban tört ki. Az ebéd egyhangú volt, s ifju Szabó Ferenc nem maradt ott délután, mint máskor, hanem haza ment, magára hagyta a szegény leánykát.

Néhány nap mulva azonban, midőn oda ment, nagy bámulással hallotta, hogy Rózsat nagynénje Fehérvárra vitte, mert szüksége van egy kis segítségre. Ez a nagynéne ugyanis gazdasszony volt Bethlen István uram háztartásánál s most, hogy az uraság mind betegbb lett, reá sokfélekép volt szükség, tehát a hugát Rózsat magával vitte. Ifju Szabó Ferenc uram egyet sohajtott s aztán dolga után látva, varrogatta a bárány- és nyusztüvegeket, s a háttal-mállal bélelt szépasszony-mentéket.

(Folyt. köv.)

Deák Farkas.

A tervezett n.-várad színház.

Nemzeti műveltségünk és nyelvünk egyik leg-hatalmasabb terjesztője, emelője a színészet, s így mindig örülnünk kell, ha ennek gyámolítását látjuk hazánk különböző részein.

N.-Várad, ezen annyi művelt elemmel bírő ösvárosunk, melynek lakói mindig lelkesülten karolták föl mindazt, mi anyagi vagy szellemi fejlődésünkre szolgálhatott, — már régibb idő óta szükségét érzé egy oly középületnek, honnan a nyelvünk s drámai költészetünk iránti fogékonyságot minden időben terjeszteni lehessen.

Színészetünk Nagy-Váradon mindig tárt karokkal fogadtatott, de az — fájdalom — eddigelé csak a célnak nem igen megfelelő arénában, vagy vendéglői teremben, rögtönzött szinpadon volt kénytelen oltárát felütni. Azonban már 1858-ban találkoztak mind a megyében, mind a városban lelkes polgárok, kik e hiányon állandó színház építettségével óhajtottak segíteni. Részvényes társulatot igyekeztek alakítani, mely nemcsak a színészet igényeinek megfelelő, a város díszére szolgáló, de a részvényeseket anyagi haszonnal is kecsegtető épületet emeljen, olyat, melynek a színház körül levő árucarnokai, kávéháza, s egyéb helyiségei a befektetett tőke kamatait kifizessék.

Ez óhajítás és törekvés szebb volt, mint eredménye, mert évek óta tartó anyagi nyomorúságunk miatt a kellő összegeket nem lehetett biztosítani, sem a város pénztára nem járulhatott ahhoz erélyes támogatással.

Annál nagyobb örömmel fogadták a színészet barátai ez idén egy debreceni vállalkozó ajánlatát, ki saját költségén, a jelen számukban rajzban bemutatott állandó színházat fölépíteni késznek nyilatkozott, ha erre neki a város 15 évre telket enged Várad legdiszesebb, a megyeház előtt levő Széchenyi-terén, s biztosítja őt, miként 15 évig másnak nem ad engedélyt hasoncélu épület emelésére. Ezen polgár neve Corson Lipót.

Ezen izléses külsejü s elég tágas színház két szinpaddal birt volna a készített terv szerint, melyek közül a 4 öl széles és 8 öl hosszú csak nagyobb látványos daraboknál nyitvatott volna meg, oly célszerű ujtás, a milyen nemzeti szinpadunkon is elkelne. A közönség minden néző-helyiségre külön bejáraton juthatott volna, az épületből 8 kijárat vezet vala ki, hogy vész idején könnyü legyen a menekvés és máskor gátolva a tolongás; lett volna összesen 24 rendes s egy udvari pá-

holy, zártszékek sat. szóval néző hely 2000 ember számára.

A város ez ajánlatot el is fogadta, de sajnos, hogy a vállalkozó később visszalépett; ha ez nem történik, ez esetben Váradnak ma egy diszes épü-

lettel, a magyar színészetnek pedig egy állandó hajlékkal többje van. Reméljük azonban, hogy ez életrevaló tervet mások nagyobb erélylyel s kitarással fogják fölkarolni.

Chillon vára Svájcban.

Lord Byron örökszépségű költeménye, „A chiloni fogoly“ világszerte ismeretes, s így talán érdekes lehet, ha e költemény hősének személyét néhány sorban s börtönét — melyet Svájc minden utasa meg szokott látogatni, — rajzban ismertetjük meg olvasóinkkal.

Byron „Chiloni foglya“ magyar nyelven is olvasható, Szász Károly fordításában, azonban hőse, *Bonnivard* ismeretlenebb közönségünk előtt. E férfi 1496-ban született, Turinban tanult s nagybátyjától 1510. a Sz. Victor nevű apátsági birtokot örökölte, mely egészen Genfig terjedt; így lett Bonnivard második hazája Svájc, melynek szabadságáért már ifjkorában küzdött a szavojai herceg ellen, s már 1519-ben hazájának mártirjává lett, mert midőn a herceg 500 elszánt emberével Genfbe betört, Bonnivard kísérői által elárultatván, ezen elkésérült ellenségének kezei közé került, ki őt Grolée várában két évig fogva tartotta. 1520-ban másod ízben került a herceg kezei közé, ki őt ekkor a chiloni börtönbe vettette, hol kihallgatás nélkül hat évig szenvedett. Hat év múlva azonban a fölkelt berni polgárok által megszabadítottat.

Chillon vára falai a genfi tó hullámai körül kiemelkedő hatalmas sziklákon nyugszanak s belseje ma fahid által van a parttal összeköttetésben. Kivülről három gömbölyű tornya, repkénnyel benőtt fekete fala, s közepén négy négyszegű tornya van. Ezt használták a szavojai hercegek, a

szabadság e zsarnokai, azon genfi polgárok börtönéül, kik városuk szabadságáért fegyverrel, szóval és tollal harcoltak.

Kapuja fölött most Svájc szabad polgárainak „*Liberté et patrie*“ (Szabadság és haza) jelmondata diszlik, s mindjárt e kapu közelében van a vár földalatti börtönéhez a lejárati. Tizenöt kölépcső vezet itt le a föld gyomrába, melynek boltozatai a tó tükre alatt vannak.

Itt egy magas, boltozott csarnok tárul elénk, melynek építészeti modora tiszta góth. Egy magas, csucsives ajtó ebből másik, szintén góthstili oszlopos csarnokba vezet. Ez volt a zsarnokok várának első földalatti börtöne, mely egy harmadik, ugyancsak oszlopoktól tartott boltozat alá vezet.

E helyről a falba rejtett keskeny lépcső a törvény-terembe, a kinzó kamrába s azon ürbe nyílt, hol az elítélteket megfojtották s honnan azokat a tó hullámai közé dobták, vagy azon nagy négyszögű toronyba hurcolták, mely a repkénnyel borított falakról kirug. E tornyot még ma is „az elfeledettek tornyának“ hívják. E torony legmélyén van azon hely, hol a nemes Bonnivard, a genfi szabadsághős szenvedett, itt van azon kőoszlop, melyhez hozzá volt láncolva s mely körül a kőtalanban egész kivájas látszik, a szerencsétlen fogoly lépteinek nyomán, ki hat évig, nehéz bilinesben csak néhány lépésnyi körben mozoghatott!

Kaland a majmok közt.

Trémeaux francia utazó a Fehér-Nilus melletti tapasztalatait egy igen olvasott párisi lap közelebbi számaiban írja le, mely leírásból érdekesnek tartjuk az alábbi részt közölni.

Trémeaux gyalog-vadászatra indult ki a Nilus partja mentében, míg bárkáját utitársaival együtt lassan vontatták utána. Végre nagyon kifáradván csatangolásaiban, a part felé közeledett s ott leült egy nagy fa alá, oly helyre, melyről egész csapat majom csak az imént távozott. Itt akarta bevárni az igen lassan uszó bárkát.

„Mint hogy látták, miként egészen nyugodtan ülök — mondja Trémeaux, — a majmok lassanként visszajöttek, mire én sem késtem velük közlekedésbe bocsátkozni. Látván, hogy teljesen védtelen állapotban vagyok, s hogy kezeim üresek, mind közelebb-közelebb jöttek hozzám s egynémelyikök egészen két-három lépésnyire is bátorkodott, s úgy látszott, hogy szomszédságomtól nem igen tartanak.

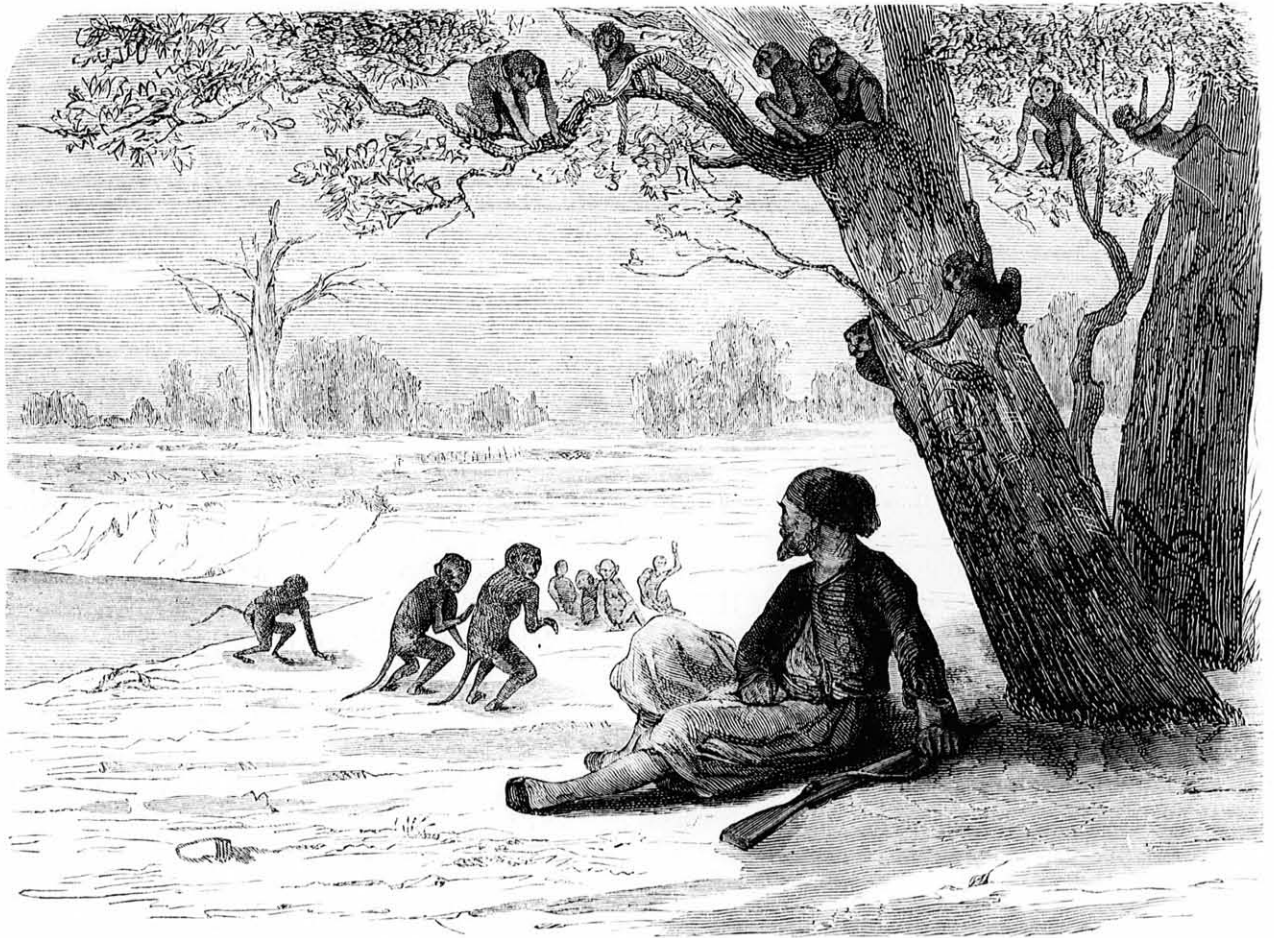
Egyébiránt e napon annyit puffogattam, hogy zsebeimben volt töltényeim és gyutacsaim egészen

kifogytak, s ily módon oldalam mellett a homokon fekvő löfegyverem nem képviselt számomra kényelmetlen botnál egyebet, s ezért a majmok büntetlenül lehettek közelemben, mint valami lefegyverzett beneszülött közelében.

Hogy minél kényelmesebben szemlélhessenek engem, közelemben egészen kényük-kedvük szerint telepedtek le s különféle arcfintorgatásokat vittek végbe, a miként az szokásuk. Ugy látszott, hogy vitatkoztak egymás közt, mintha azt szeretnék tudni, vajjon voltaképen ki vagyok én s egymásra vicsorgatták fogaikat, szóval oly jelleműek-

ezen mozdulataimra azonban körülöttem halk morgás támadt; némelyikök messzire futott, mások pedig iszonyu vijjogás közben a hátam mögött levő fára szütktek fel. Egyikük nagy figyelemmel kísérte, midőn bizonyos távolságra kövecseket hajigáltam, s ez most a fáról le, majdnem közvetlenül fejem fölé mászott, azon célból, hogy boszut álljon rajtam, s e végből teljes erejéből neki fogott a száraz ágak letöréséhez s azokat rám dobálta. Egy másik ennél sokkal gonoszabb volt, mert az bizonyos illetlenséget engedett meg magának irányomban.

Kaland majmok közt.

nek mutatkoztak, a melyeknek ismerjük a majmot fogságában is.

Egyikük, a melyik puskám csövének végéhez közel volt, arra kétszer-háromszor is rátette kezét, mintegy meg akarva tudni: mi lehet ezen éretubus; aztán mind jobban fölbátorodván, puskám agyához közelgett s minthogy a töltővesszőt a maga részére alkalmasnak találta, föl is kapta azt, hanem az ő erejére nézve nehéz puskával együtt, s kénytelen volt elejteni. Erre elfutott.

Más majmok fogaikat vigyorgatván rám, ugy tettem, mintha köveket akarnék reájuk dobni,

Ezen rövid s kis hare után az állatok ismét visszazsallingóztak, hanem most már nagyokosan bizonyos távolságban maradtak tőlem.

A majmok játéka sokáig mulattatott, talán nagyon is sokáig, mert egyszerre csak fölhangozott az erdőből a fenevadak ordítása s vonítása, mi arról tanuskodott, hogy az éj már jó messzire haladt, s az erdők visszhangja közé legelőször is egy sakál szomorú *auú-auú* vonítása vegyült, melyre közelemből több társa felelt; végre azonban megszűnt minden zaj.

Minthogy Trémcauxnak történései kifogytak s

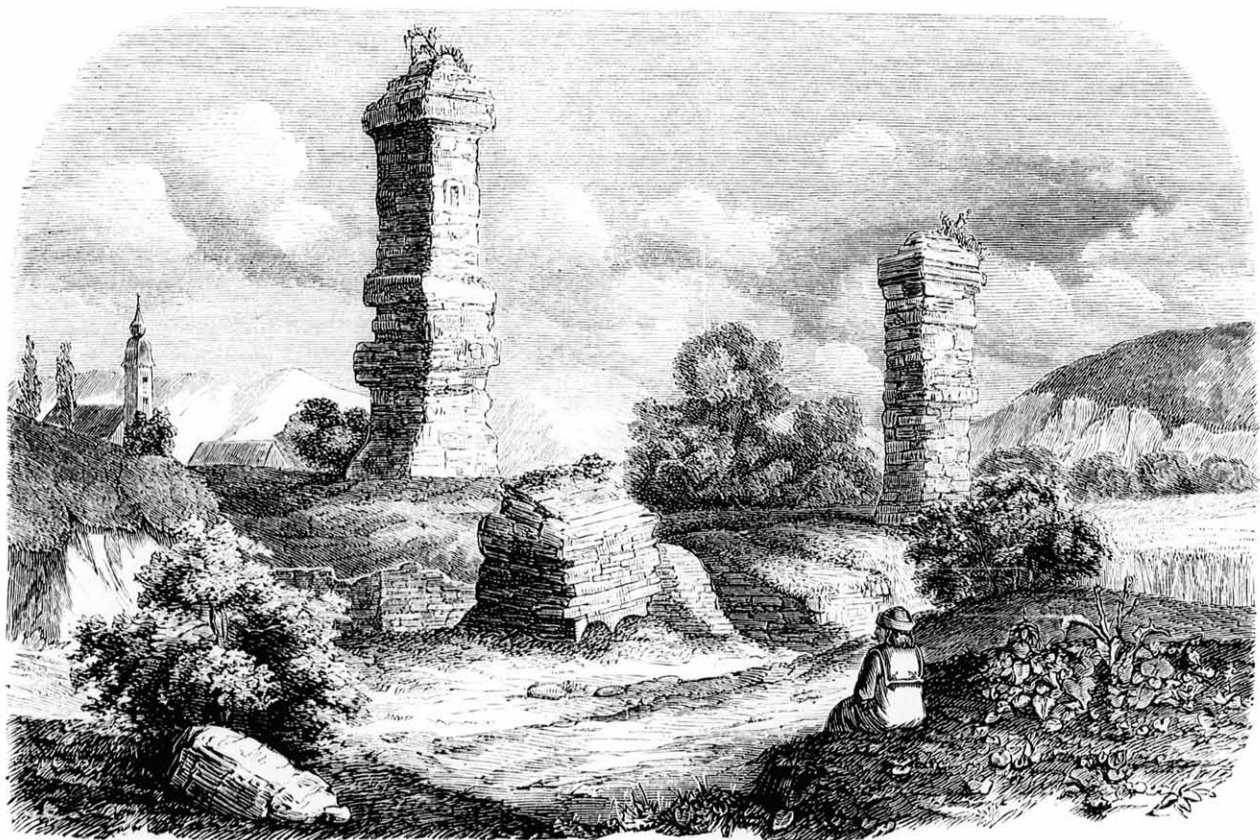
nem volt kedve még a hiénák és egyéb ocsmány állatok éjjeli zenéjét végighallgatni, ez okon le- | szállott egészen a víz széléig s bárkája elé sietett, melyet rövid menés után csakugyan föl is talált.

D o m b ó v á r.

A tolnamegyei regényes és áldott föld délnyugati végsucán feküdt e vár, melynek romjaiból csak két oszlopot hagyott fenn az idő vasfoga, emlékül az utódoknak.

Dombóvár nem levén nagyszerű, világra szóló események tanuja, nem csoda, ha nevét ritkán találjuk emlegetve nemzetünk képes tárházában, a történelemben; mindazáltal megérdemli, hogy vele

A mohácsi szerencsétlen csata után, a körülötte fekvő Daruvár, Egervár, Földvár és Hársvár Szolejman győzedelmes seregei által ellentállás nélkül foglaltattak el, lekoncolván azok gyáva katonáit, s rabszija füzvén szorgalmas lakóit. Ezek sorsában osztozott Dombóvár is. Elfoglaltatása után egy basának lakóhelye lön, ki a rosztól és ihatatlan viz miatt ólomcsöveken jó vizet vezetett

Dombóvár maradványai. (Eredeti után *Stuhlmüller*).

foglalkozunk.

Nevét a híres Dombói családtól örökölte, s alkalmasint ez által építtetett. A dombói család két utóbbi ivadéka: Pál és János elhalván, ezektől sógorsági ágon Werbőczy István, ki a magyar törvényeket összegyűjté és később alnádor lett, vevé át a dombóvári várat és ott lakott.

I. Ferdinánd király idejétől a 17. század végeig tartományi gyűlések voltak ott; mely gyűlések az ország bizonyos táján, a haza törvényhatóságai által veszélyesebb körülmények között, leginkább honvédelmi esetekben tartattak oly helyeken, melyek elég biztosságot nyújtottak az igen gyakran háborgató portyázó törökök ellen.

a várba.

Több történetíró állítása szerint e várnak alakja négyszög volt, melynek nyugati oldalán igen erős és magas őrtornyok valának. Háromemeletes volt, s déli oldala a török idejében börtönül szolgált, hol nem egy magyar kesergé és óhajta szabadságát. A mostani tisztartói lakban néhány évtized előtt egy magyar ifju török fogsága alatti szenvedésének önmaga által írásba foglalt történetére akadtak, mely azonban eltűnt. 1683-ban, midőn Kara Musztafa 300,000 emberrel Bécsset ostromolni kezdé, de onnét elveretett, s mert belátá, hogy Magyarországon nincs maradása, — a Dombóvár körüli helységek elpusztítottak, s a

vár néhány keresztény által fölgyújtatott. Azóta föl sem épült és romlásnak indult.

A nép a kiállott szenvedések után, a csaták szüntével azon dombon kezdte építkezni, melyen mai napig is a népes Dombóvár mezőváros fekszik szorgalmas földmivelő lakosaival és csinos templomával, urasági épületeivel.

Ennyit jegyezhetünk föl a történelemből azok közül, mik Dombóvárra vonatkoznak.

Vidékének szépsége gyönyörrel tölti el a szemlélőt; a távolban kékkel Baranyának vadregényes Mecsek-hegye, míg emitt a Kaposból fölroppenő kacsák zsvivaja zavarja a méla csendet.

A fényes várnak, hol hajdan hazánk sorsa fölött tanácskoztak, jelenlegi birtokosa hg Eszterházy Pál.

Nyárfi Károly.

Fényüzés, művészet, nevelés, okmányhamisítás és igazságszolgáltatás Magyarországon a XIV-dik században.

A 14-ik század első éve igen szomoruan köszöntött be Magyarországon; — III. András király, az Árpádok utolsó férfiivadéka feküdt a gyászravatalon. — Tíz évi sajnos pártviszály után végre 1311-ben az anjoui Károly választatott magyar királylyá, ki, valamint Lajos fia is, főcélul tűzte ki, az olasz művelt szokásokat honosítani meg hazánkban. Ezt tartva szem előtt, Károly a külföld példája szerint magának s udvarának állandó lakást választott, lemondván az Árpádok eddigi szokásáról, a folytonos vándorlásról. Ez által alattvalóitól mindenestre igen elzárkózott, de tettét helyeselnünk lehet, ha meggondoljuk, hogy az akkori időben igen szükséges királyi tekintély emelésére kellett az uralkodó személyét a szentség oly körözetével venni körül, hová a közönséges ember kíváncsi szeme igen-igen ritkán hatolhatott be.

Hogy székhelyének választásában a gyönyörű vidékü Visegrádra estek szemei, tanúságu szolgál finom izlésének. Itt építette pompás palotáját, melynek 350 szobája mind pazar fénynyel volt bebutorozva, hol ő 1335-ben egyszerre két királyt, számos herceget, örgrófot, a magyar főurakkal s kíséreteikkel együtt királyi módon ellátott. Visegrádnak európai hírüvé vált nevezetességeit Oláh Miklós primás s több hazai történetírónk igen szépen leírta. Az utas, ki e vidékre vetődik, alig hihet szemeinek, hogy e helyen, hol most csak néhány romba dőlt falat talál, egykor a királynak, László kalocsai érseknek és kancellárnak, Nagymartoni Pál országbirónak, Drugeth nádornak stb palotái, s köröskörül a Szentkereszt, Telki, Pilis, Ság, Bozok s Dömösi apátságoknak zárdái álltak. — E palotában lakott Károly folyvást, míg Lajos, anyja Erzsébet királyné kívánságára, rendes lakását már 1348-an Budára tette át; Bonfin állítása szerint azonban gyakran el-elnézett ő ezután is Visegrádra, s a környéket álöltözetben be-

járta, hogy népének panaszait meghallgatván, ha azokat jogosoknak találta, rajtok segítsen.

Károly átvévén a kormányt, kincstárát oly üresen találta, hogy első szükségleteit kölcsönpénzzel volt kénytelen fedezni; azért is tartotta meg oly pontosan megkoronáztatása alkalmával tett esküjét: a tíz évi fejtelenség alatt elrabolt korona-javakat mind visszaszerezni. Sőt Pray állítása szerint, hogy kincstárát minél előbb s minél jobban megtöltse, azon igazságtalanságot követte el, hogy a III. András által adományozott javakat is mind visszafoglalta, azt állítván, hogy e király nem volt feljogosítva méltatlanokra pazarolni jótéteményeit. Csodálni lehet, hogy ez önhatalmu lépését az ország eltűrte, mert ezzel némileg kétségessé tették III. András király törvényességét. S különös, hogy ugyanezen fejedelem, ki elődjét pazarlás címével bélyegezte, maga is hallatlan sokat költött. Ő egy maga például többet épített mint IV. Béla óta elődjei összevéve mind. A szó szoros értelmében szórta a pénzt, alattvalói bármely szolgálatát királyi módon jutalmazta meg. Így — Timon szerint — 1319-ben István mesternek, a Hunt Pázmán nemből, lándzsajáték alkalmával 3 fogát kiütötte s ezért Posa, Somogy és Som falukkal jutalmazta meg; tehát minden fogért egy falut adott.

Visegrádi udvara a legelső udvar volt Európában. Midőn 1335-ben János cseh, és Kázmér lengyel király, számos külhoni hercegek, örgrófok, s a magyar főurak nagy kíséreteikkel Visegrádon időztek, Turóci feljegyezte, hogy a cseh királynál naponkint 2500, a lengyel királynál 1500 kenyér s 180 hordó bor fogyott el, a lovak számára pedig 25 köböl zab méretett ki. Eltávozásuk alkalmával vendégeit s kísérőiket mind királyi ajándékokkal halmozta el. Így a cseh királynak 50 ezüst edényt, két nyilat, két övet, egy sak-táblát bábokkal, két drága nyerget, egy 200

magyar arany értékű tört, és egy drágakövekkel s nagy igaz gyöngyökkel kirakott remek ivó poharat adott. Továbbá a lengyel király hűbérességét 36,000 magyar aranyon váltotta meg tőle, s titkon — saját érdekében — a legelölkelőbb lengyel főurakat, mindenestre nem csekély összeggel vesztegette meg. S ha mindezekhez hozzá tesszük, hogy háborui, András fia érdekében tett nápolyi útja, kinek ottani udvarát ő fizette, — hallatlan sokat emésztettek fel: valóban bámulnunk kell azon, hogy kincstára halála után megerőtetés nélkül volt képes özvegyének nápolyi útjára 1343-ban 1.620,000 magyar aranyat kifizetni.

Özvegye, Erzsébet királyné, végrendeletében királyi módon emlékezett meg hű szolgáliról, szétosztatni rendelvén köztök 50 márkát érő ezüst edényeket, 3 arany kannát, egy drágakövekkel s igaz gyöngyökkel kirakott sárkánynyelvet, 3 koszorút, egy koronát, drágakövekkel s igaz gyöngyökkel kirakott két arany nyakéket, számos kelyhet, s füstölő edényeket, mise-ruhákat, s két aranykötésű misemondó könyvet, a címlapon szűz Mária-képpel, melyek egyikét a monda szerint szerint szent Lukács festette.

Lajos király nem követte ugyan atyjának nyomdokait, nem halmozott össze kincseket, de azért oly kincstárral birt, hogy képes volt fényes udvart tartani, a békekötésben Johanna, nápolyi királynénak kitett 300,000 aranyat lefizetni, a velenceiek s a lithvániai fejedelem ellen folytatott háboruinak költségeit fedezni, s szövetségeseit — a páduai Carrara Ferencet s a pápákat — határozatosan pártolni stb.

Hogy ily fényes udvar mellett, hol a király maga ment elől példával, a magyar urak is mind vételkedve követték őt, azt mondani sem kell. E pazarló életmód mellett szükségkép meg kell emlékeznünk az ipar embereiről is, kik közül ez időtájt valóban a legkitünőbb egyének éltek Magyarországon. Így látjuk itt a királyi paloták mellett a leleszi zárda 50 öles tornyát, mint az építészet remekét, melyet Péter prépost 200 aranyért építtetett egy budai építészszel 1355-ben. Jeles szobrászaink voltak 1340 táján Márton s György Kolosvárról. Ezek öntötték szent István, László s Imre réz-szobrát, melyek még néhány száz év előtt N.-Várad piacát ékítették. Ablakokat — Cornides szerint — már 1329-ben találunk hazánkban; Csanády esztergomi érsek ugyanis a székes egyház szent Adalbert kápolnáját kiigazítatván, ablakokkal láttatta el. Hazánkban már az anjoui királyok alatt léteztek kocsik, míg a külföldön csak a

XVI-ik században kezdték azokat használni; addig a pápák, fejedelmek s mindenrangú nők s férfiak csak lóháton utaztak, s ünnepélyes szertartásoknál is csak lovon ülve jelentek meg.

Erzsébet királynénak több rendbeli udvari kocsija volt, mindenik 6—6 lóval; e fogatok egyikét Klára kedves udvarhölgyének hagyományozta. Midőn Károly királyt temették, 8 pompás mén volt a szijon függő udvari kocsiba fogva, melyen az ország s király cimere aranyozott struc-madárral volt látható. 1385-ben Nagy Lajos király özvegye s leánya, Mária királyné aranyozott udvari kocsiban ment Durazzói Károly elé, ki aztán a kocsiban foglalt helyet, s a két királyné társaságában vonult be Budára. Hogy a magyar urak is birtak kocsikkal, tanusítja Drugeth Vilmos nádor végrendelete, ki abban kedves kocsisát Miklós mesternek hagyta.

Az olaszizlésű fényes udvar mily jótékony hatást gyakorolt az ország művelődésére, kitetszik abból, hogy mindenki versenyzett oda jutni, s gyermekét oly nevelésben részesíteni, hogy az érdemessé legyen az udvarnál kiváló állást nyerhetni. A legnagyobb kitüntetésnek tartott azonban, ha a fejedelem egyik vagy másik alattvalója érdemeit megjutalmazandó, fiát már kis korában apródnak vette fel udvarába, mert annak biztos kilátása volt a legfőbb hivatalokhoz juthatni. Hogy a leányok is részesültek ily kegyelemben, kitetszik onnan, hogy az udvarnál számos előkelő hölgy élt a királyné mellett, kik mind irigylendő nevelésben részesültek. A királyné szívesen helyettesíté náluk az édes anyát, s legkedvesebb kötelességének tartotta napjainak egy részét a gondjaira bizott leányok körében tölteni.

Midőn Paläologus Mihály görög császár követtei 1269-ben Dragutin István szerbiai fejedelem nejenél, Katarinánál tisztelegtek, igen természetesnek találták, hogy az Árpádok leánya egyszerű házi öltönyben a rokka mellett fogadta őket, sőt azon idő alatt, míg kihallgattatásuk tartott, a főnást egy percre sem hagyta félbe. Ehhez hasonlóan a Visegrádon s Budán nevedett leányoknál legfőbb gond fordított a vallásosság mellett az egyszerű házas nevelésre. Lajos leányát, Hedvig lengyel királynét említvén Dlugoss, külső bajai mellett nem győzi eléggé dicsérni e királyi hölgy erényeit, vallásos érzelmeit s magasztos női egyszerűségét. — A magyar királyné udvarában nevedett a többek közt Strascimir bolgár herceg leánya, Dorottya, ki később Tvardko István bosnyák király neje lett. Hasonlóan a Schweidnici s Tauri herceg leánya, Anna, ki idővel IV-dik

Károly császár 3-ik nejévé vált. Az egybekelés 1353-ban Budán nagy ünnepélylyel tartatott meg, mely alkalommal Lajos király lemondott Magyarország jogáról Schweidnic és Taur hercegségekre nézve. Itt töltötte gyermekéveit Kodromannovich István bosnyák bán leánya is, a bájos Erzsébet, ki utóbb Lajos királyunk neje lön.

De ha azon kor eme fényes oldalait feljegyeztük, nem szabad elfelejtenünk, hogy e műveltség termézetes; kifolyása — árnyoldal is létezett. Legyen elég csak egyet, t. i. a régi okmányok s pecsétek hamisítását említenem, melyek készítését igen nagy tökélyre vitték. Ezen mesterségre nézve egész társaság létezett, mely szét volt oszolva Német-, Cseh-, Morva-, Magyar- s Lengyelországban, fejöknék bizonyos Schellindorf Jánost, a boroszlói püspök apródját ismervén el. A társaság egész 1364-ig létezett, a mikor is a főnök fél szemü inasát elüdvén házától, ez felfedezte a titkot s a büntársak közül sokan halálra ítéltettek. Ilyen hamisító volt Magyarországon Balázs leleszi prépost, kit 1347-ben a pataki generális gyűlésen jelenlevő nemesség hamis okmányok kiállításával vádolt, a miért is Konth Miklós nádortól elfogatott. Ugyanezen prépostról még a következőt jegyezte fel a történet, mit említésre méltónak talállok azért is, mert ez világot vet a peres ügyekben az akkori kor eljárására.

Az anjoui királyok Olaszország példája szerint a bűnös ellenében használt víz- és tűz-próbákat tökéletesen megszüntették, s e helyett, ha valami bonyolódott ügyben az igazság nem volt felderíthető, megengedtetett a feleknek a párviadal, s aztán a kedvező ítélet mindig a győztes javára hozatott. A párhaj igazságos voltát — dacára XII. Benedek pápa tilalmainak — a papok is elismerték s használták, azonban sikra mindig csak helyettesek ál-

tal szálltak. Ha valaki saját igazságát bizonyítandó a magával hozott fa-fejszét a bírák előtt ellenének átadván, azt párbajra felhívta, ez ha csak törvényes okokkal nem tudta magát védeni, a kihívás elfogadására szorított. A párbaj napját, a helyet, s a fegyver minőségét a bírák ítélték meg, valamint azt is, hogy saját személyében vagy helyettese által tartozik-e az illető sikra szállni. A felségsértő, vagy ki urához, előljárójához hűtlen volt, de azt jó szántából be nem akarta vallani, sem tanukkal nem volt az reá tisztán bebizonyítható, az a királynak, urának, előljárójának jól felfegyverezett helyettese ellenében egy ingben, roszt fegyverrel élet-halál harcra tartozott kiállani a küzdőterre.

A főlebb említett Balázs leleszi prépost helyettese által ítéltetett Pál országbirótól Budán tartandó párbajra, mert az Agárdy-családnak bizonyos földeket nem akart kiadni. A párbaj lándzsával kezdődött, de eredménytelenül, mert a helyettesek erőre s ügyességre nézve hasonlók voltak. Ekkor a lándzsák helyett bolgár fejszékét vettek elő, s késő estig tartó küzdelem után végre az Agárdy-család helyettese győzött, s így a prépost a földek elvesztésére s 40 arany lefizetésére lön ítéltve. +

Végre nem lesz talán érdektelen a birtok akkori értékéről némi felvilágosítást adnem. Koller szerint 1324-ben Baranyában egy házhely 12 márka ezüstért vétetett meg. A Rozgonyiak Anna nővérök leány-negyedét 1366-ban Visegrádon Vilmos pécsi püspök s királyi titkár előtt aláírt egyesség szerint 275 aranyért váltották meg. Hogy birtok-elzálogosítás mily árért eszközöltetett tanúsítja az, hogy többek közt Schönvisner állítása szerint Bethlen s Drágfy 1350 aranyért adták egy évre zálogba nyitramegyei Alsó-Koros, Kis-Szolcsán s Illus faluikat. **Baloghy Gábor.**

Az üvegről.

(Folytatás.)

Tudva, hogy az üveggyártáshoz mily roppant hőség kívántatik (az olvasztó-kemencék hőfokát mintegy 12,000 fokra tehetni; oly roppant hőség, melyet kevés építőanyag képes kiállani), s tudva, hogy ezen hőség még a mellett nem is egyenletes, hanem változó: nem ütközhetünk meg azon, ha halljuk, hogy az olvasztó-kemencék már 6 hó, vagy legfőlebb — a mi azonban nagyon ritkán történik — 1½ évi használat után tönkre vannak téve, ámbár kiszáritásukra is roppant gondot fordítanak; csak közönséges tüzet is mintegy 12 hó múlva tesznek beléjük, s ezután is csak hetek, sőt

hónapok múlva lehet a kellő magasra fölemelni a hőfokot.

Az így elkészített kemencék vagy kerekék, vagy körkörösök (ovalisok), vagy négyszögűek; (a dolgozókra nézve a kerekék sokkal kényelmesebbek, de a gyárosra nézve a négyszögűek sokkal gazdaságosabbak). Az ezekben egy vagy két sorban — 4—12 darabig — felállított, ugyanazon anyagból, mint maga a kemence készített, s ugyanoly gondnal 2—3 évig száritott, s mindamellett is 1—1½ vagy legfelebb 6 hónapig tartó, s az üvegolvadás pontjáig csak lassan és üresen hevített ol-

vasztó tégelyek rendszeren csonka kupidomuak vagy felüli, vagy oldalnyilással. Mindkét esteben rendszeren mintegy két láb magasak és szélesek, s mintegy 2 $\frac{1}{2}$ mázsa üvegyurma egyszerre megolvasztására alkalmasak. (Maga az olvasztandó anyag is, mielőtt a tégelybe vitetnék, a szárasztó kemencében erősen kihevítették, hogy a kemence hőfokát ne csökkentse erősen.)

A tégelyben az anyagot egyszer egészen higfolyóvá kell olvasztani, s csak azután lehet a kemence hőmérsékét annyira csökkenteni, hogy az nyulás, szivós és így a feldolgozásra alkalmas legyen. Ennek eszközlése azonban nem könnyű dolog, úgy annyira, hogy maga a tűz gondozása egy munkás egész figyelmét és idejét annyira igénybe veszi, hogy rövid idő alatt — erejében kimerülve — másnak kell őt felváltani.

A feldolgozásnál legnevezetesebb műszer az ugynevezett üvegfúvó sip, a mely egy hosszú, a felső végén fanyéllal, az alsón pedig egy csomóval ellátott vascsőből áll. Ezt a munkások a kemence falán a végre hagyott kis nyílásokon bemártják az üvegyurmába, s abból annyit vesznek ki — igen nagy ügyességgel találják el a mennyiséget — a mennyit a fuvandó tárgy épen igényel. A tárgyak idomítása vagy szabadkézzel — egy vasrud segítségével — vagy különös fa vagy ércminták által történik.

Az anyag az üvegfúvó sipon levén, a munkás legfőbb törekvése oda irányul, hogy az a sip hossz tengelyének irányában egyenletesen terjedjen el, a mi legfőleg az által eszközöltetik, hogy a sipba belefúvás után az saját tengelye körül forgattatik, és ingaszerű mozgás adatik neki. Hogy ezen műtét alatt az üveg nyaka — az alsó vastag részének sulya dacára sem nyulik kelleténél inkább el, azt főleg az ingaszerű mozgásnak köszönhetni, a lökerő (Centrifugalkraft) levén ez által használatba véve.

Hogy az így fölfútt üveg az üvegfúvósiptól elválasztassék, egy munkás vasruddal a tégelyből olvadt anyagot vesz ki, s azt az edény fenekéhez tapasztja; ezután az üveg nyakát egy hideg vassal vagy egy csöpp hideg vízzel érintve, az az érintés helyén elpattan. Az ezáltal támadt éles

szádat betartva a kemencébe, az simára olvad; ugyanekkor — a kivett edény forgattatva — annak nyaka egy vasrud segélyével tágíttatik. Miután ez is készen van s az üveg szája is egy üvegtekerccsel megerősített, az ugynevezett köldökvas egy kis ráütés által eltávolíttatik — visszahagyván az éles párkányzatu köldököt, s egy, magába az üvegbe dugott vasrud segélyével a hűtőbe vitetik.

Ha a készitendő edény igen nagy, akkor a fuvó — tüdeje nem levén elég annak fölfúvására — a gőzt veszi segítségül, azaz: a sipon át elegendő vizet fecskend be az üvegbe, s a sip végét hüvelylyel bedugva, a hőség által gőzzé vált viz kitágítja az üvegyurmát.

Az ablaküveg rendszeren szintén fuvás által készítettetik, még pedig kétfélekép: vagy sebes forgatás által — a lökerő hatása folytán — az eszközöltetik, hogy a fölfútt üvegyurma vizirányos irányban ellapul; vagy pedig néhány sajátlagos fogással cilinderré fuvatik föl; ezen cylinder azonban eleinte alól sokkal keskenyebb, és egy zárt tömlőt képez, a mi úgy nyittatik föl, hogy nagy mennyiségű levegő fuvatván be a tömlőbe, a sip vége a hüvelylyel bedugatik, a mi által a fölmelegedett s nagy mértékben terjeszkedni törekvő levegő a tömlő alsó részét, a hol az üvegyurma még nincs kihülve, fölpattantja; ekkor ezen része újból megmelegítve, körforgatás által egy egyenlő — felül az üvegfúvó sipon csüngő — haránt átmérőjű cilinderré képződik, a mely felső részében tüzes vassal egész körületében érintetve, s az ez által izzított részre egy csöpp hidegvizet csöppentve, a felső részétől könnyen eltávolítható. Az így támadt, mindkét végén nyílt cylinder hosszirányában vagy egy tüzes vassal, vagy pedig még biztonságban egy gyémánttal megrepesztetik, s ezután az ugynevezett nyújtó-kemencébe vitetik, a hol a nyújtó lapon saját sulyánál fogva (azonban szükséges egy vasrud segélyét is némileg igénybe venni), a még mindig lágy tömeg egy vizirányos lappá válik, a mely lap aztán, minthogy némely egyenlőtlenlégek vannak még rajta, az ugynevezett sikárló lapáttal simára sikároltatik.

(Folyt. követk.)

Egy hét története.

— Október 20. —

(VK.) Múlt vasárnap a nemzeti színházban sokat tapsoltak és sokat nevettek. Rendszeren ebből áll egy vigjátéki előadás külső sikere. A belsőt — az irodalmi értéket — a bírálók szokták mérlegelni.

Rákosi Jenő, midőn „Aesopus“-ban irta meg első vigjátékát, sokat mert.

Nem hódolt a mai idők szinpadai izlésének, mely világszerte a „benoitismus“ tarka piperéin legel-

teti szemeit, s azt a vigjátékirót szereti legjobban, mely leginkább fölmenti a gondolkozás nehéz munkájától.

E fiatal író nem vette figyelembe ez uralkodó divatot. A mai társadalomtól visszament a regék ódon világába, a mosolygó egü Hellászba, hol az emberiség ifjúkorát szoktuk keresni, de nem a szinpadon, hanem álmainkban. Akármit tartunk is e mű sikeréről, maga e tárgy választásához nem kis bátorság kellett, kivált nálunk, hol az írók szeretik a mai napon járt utakat taposni.

A régi görögöktől mi már legfölebb példákat, allegóriákat és idézeteket kölcsönzünk. Különben minden tekintetben sokkal távolabb éltek tőlünk, semhogy társadalmukból tárgyakat vennénk regények és szinművekhez. Szörnyen messze estek a mi világunktól. Szokásaik, ruháik és isteneik merőben különböznek a mieinktől, és shakspearei lángelme kell, hogy azokat hozzánk közel bírja hozni a szinpadon.

Ne csodáljuk tehát, hogy Rákosi Jenő, e bátor kísérletnél szintén e nagy lángelme sugarai után indult. Ha Shakspeare tanulmányozása nélkül próbálta volna ezt meg, akkor most nem bátorságáról beszélne, melynek meg volt a maga sikere, hanem vakmerőségéről, mely — valószínűleg — kudarcot vallott volna.

A napi lapok bírálói elmondták már előttünk e figyelemre méltó munka hibáit és kiváló tulajdonait. Elmondták, hogy a szerző bele tudja találni magát egyénei helyzetébe és jellemébe; találóan, erélyesen beszélte őket; nyelve emelkedett és nemes; de az alakítás öszhangzata ellen vétett, midőn mellékeselekvényekkel halmozta el meséjét. Elmondták, hogy nem is annyira vigjátékot, mint inkább kómikai bohózatot írt. Elmondták, hogy a mellékalakokat sikerültebben jellemzé, (sőt némelyiket egyéníteni is bírta,) mint főbb személyeit. Elmondták, hogy Aesop alakját többoldalúlag kívánta élénk állítani, mint regényes hőst, vidám cselszövőt és mesemondó bölcsét, de egyik oldalát sem domborította ki eléggé. Elmondták, hogy Shakspeare-t követvén, követé abban is, a miben nem kellene: a vigjátéki forma kevert tarkaságában, a szójátékok halmozásában és oly anachronismusokban, melyeket csak egy nagy mesternél nézünk el. Hiába, csak Homérnak szabad elaludni néha, s csak Shakspeare-nek volt meg az a kiváltsága, hogy még a földrajzot is kénye szerint felforgathatta!

De mindazt, a mit elmondtak, nem akarjuk ismételni. Inkább azt óhajtjuk kimutatni, hogy e szeszélyes szinpadai mese átgondoltság munkája.

Aegeus, Számósz fejedelme, miután bevégez egy hús évig tartott háborút, miközben népe szörnyen megfogyott s a családi erkölcsök meglazultak, kihirdeteti, hogy *négy nap alatt* minden nagykorú férfi megnősüljön, s minden leány férjhez menjen, különben keresztthalált hal, vagy száműzetik.

Zsarnoki vagy épen esztelen tett, mely a természet és szivek jogai fölé helyezi magát, s hajlandók is lennének egyszerre elítélni, ha az indokban, a miért teszi, nem volna meg a népboldogítás és a tiszta erkölcsök iránti szeretet.

E rendeletre nagy zavar és sietség támad, s ez a zavar és sietés tesz valószínűvé sok, különben lehetlennék látszó helyzetet és fejlődést. Az emberek csaknem elvesztik fejüket, s ily helyzetben az eszes Aesop túlbátor és szerencsés furfangosságának sikere kimagyarázható, kivált egy bohózatban.

Aesop rabszolga. Külseje szép, vonzó, s ebben sokan megütköztek, miután Planudes értéktelen és nem igen hiteles elbeszélése után őt a köztudalom púposnak, csúfnak és dadogónak képzeli. De voltak írók, kik ékes külsejének festették. Sőt voltak olyanok is, kik egyáltalában létezését is tagadták. Ennélfogva egy vigjátékiró egész bátorsággal ruházhatja föl minden külszépséggel. De Rákosi Jenő meghagyta nála a dadogást. Ezzel akarta indokolni, hogy Xántus, a fejedelem tudósa, egy szép fiatal leány apja, ily csinos, fiatal rabszolgát befogad házához.

Ő tehát dadog, de a mint Erotát (ura lányát) megpillantja, bele szeret, s kéri Apollót, hogy oldja föl nyelvét a nyög alól. A szerelem lelkese-dése, mint egy láng, csap át ajkain, s ékesszóló lesz. Nagy föladat egy művészre e jelenetet természetessé tenni, de a ki bírja a lelkesedés hangját: annak sikerülhet.

Erotát megkapja e hang, megdöbben és később Aesopot megszereti. Ez a viszszerelem indokolva van. E lányt — féltve a csáboktól — szülői rejtve növelték. Nem is látott tán más szép férfiarcot, csak az Aesopét; ily hangot sem hallott soha; s mivel jó izlése és sok esze van, (ez egy szenvelgő költőnővel folytatott párbeszédében már ki van tüntetve), megkapják Aesop meséi, melyek — mellesleg mondva — hosszúk, virágosak és nem hasonlítanak ama rövid, egyszerű és sok éllel írt „phrygiai fabulákhoz“, melyek nyelvünkre is le vannak fordítva. Hanem Erotát büszke is, s ha vonja valami a meseköltőhöz, visszariad a rabszolgától.

De nem csak ez az akadály áll Aesop útjában. A fejedelmi rendelet folytán kérők raja közeledik Erotát felé. Köztük van a heves és vitéz királyfi is,

ki, mivel még nem látta e leányt, azért vágyik utána, s ezen kívül három meghívott kérő. Ezek kómikai alakok: az ismeretlen szép és gazdag lány kezéért jöttek, s e házasságvadászó gyöngeségben pórul kell járniok. Egy csomó, minden áron férjet kívánó könnyelmű lány is kerül a szinpadra. Ezekkel kezd Aesopus játszani, mint a kártyákkal: összekeveri őket. A lányokat biztatja, s a kérőket egyenkint küldi hozzájuk, mindegyikkel elhítetve, hogy Erotához mennek. Azt is hiszik valamennyien, hogy Erotát hódították meg. Mennyire csalódtak: csak a végső jelenetben derül ki, midőn már késő, mert a négy nap elmúlt, s választani kell a kereszthalál vagy feleség közt. Ily helyzetben persze jó akármilyen feleség.

A szerző azt is jól kigondolá, hogy e különböző alakokat úgy jellemezze, mikép a néző rosz néven ne vehesse e mesalliance okat. Sem a három kérő nem érdemel különb nőt, mint Sardanapala könnyelmű hölgyei, sem a prózai Castus mást, mint a szenvelgő verselönőt, ki a sok nevetséges ábrándból végre egy oly férfi karjaiba jut, ki nem engedi többé még verselni sem. Mindez elég ügyesen van kiszámítva.

A vitéz és lobbanékony királyfi neje egy ártatlan lányka lesz, Támia, ki néhány vonással oly gyöngédnek van festve, hogy ez a szerep a vigjáték legköltőibb két lapját képezi. Ha nem tűnt ki: az az előadó hibája.

Mindenkinek van tehát férje már, csak annak nincs, a kire mindenki vágyott — Erotának.

Az ő szívére Aesop tart igényt.

De a lány anyja megborxad e gondolatra. Különbben is nagyravágyó asszony, kinek gyermeke születésekor azt jóstolták, hogy Erotá egy szolgába szeret ugyan, de király neje lessz. Ennélfogva e napokban Diodor királyfira számíta, s járt is utána eleget, de Aesop ügyes cselei folytán a zavaros sietések közt pórul járt. Most, hallva Aeso-

pot, vádolja őt a fejedelem előtt, hogy gonosz bűbájjal győzött leánya szívében.

A fejedelem előhivatja a szobájába zárkózott Erotát, ki büszkeséggel tekint a rabszolgára.

— Ha esalt és ámitott, vigyétek a kereszthalálra, — parancsolja a fejedelem, s Aesopot viszik.

E látványra föllobban a leány szerelme, elolvasztja a büszkeség jegét, s oda borúl Aesopra, ki megint egy ábrándos mesét mond neki.

A leány anyja kétségbe van esve, de a fejedelem megvigasztalja. Hiszen a jóslat teljesült, leánya csakugyan királyt kapott nejl, a mesék királyát, kinek birodalma nagyobb, mint az ő országa.

Lehetetlen elmondani e főmesével összefont mellék-cselekvények minden tréfás jelenetét. Az a baj, hogy sok is van, s így megosztják a néző figyelmét.

A színműi alapeszme természete nem enged meg ennyi toldalékot és szerteágazást. Annak egyenes medrének kell lenni, melyben a tartalom kitérések nélkül folyjon, egyenest célja felé, ha vigjáték, könnyen csevegve, mint a patak, ha dráma, hatalmasan, mint egy folyam.

De az alkotás, a compositio e hibáját és azt kivéve, hogy a főszemély — Aesop — bár folyvást működik, mint egy nagy gép első kereke, nincs eléggé kidomborítva, legkivált költői oldaláról, melynek pedig diadalát köszönheti: minden egyébire annyi gond van fordítva, hogy elismeréssel és buzditással tartozunk oly fiatal írónak, ki legelső kísérlete alkalmával ennyi képességet tanusított.

A siker, melyet aratott, nem teljes ugyan, de mégis olyan, mely őt a haladásra nemcsak készítheti, hanem kötelezi is egyszersmind.

Igen, mert közönség és bírálók egyiránt kiszolgáltatták neki azt a mindennél szebb nemes-levelet, hogy *hivatása* van a drámai költészetre. S a szelleme nemessége is kötelez, még pedig sokra.

V e g y e s k ö z l e m é n y e k .

—v.— (Egy kis történet Mészáros Lázárról.) Rónay Jácint hazánkfia, mint menekült, már hosszabb idő óta tartózkodott Londonban, midőn egy napon levelet kap Jersey szigetéről, a jó öreg Mészároستól, — ki minden megszorult menekültről tudott gondoskodni, csak önmagáról legkevésbé, — hogy ez Jerseyben egy tanintézetben talált számára állomást. Irá, hogy Rónay ez intézetben a a német irodalom története tanszékét azonnal elfoglalhatja, ha teljesít bizonyos föltételt. E tanszékre t. i. oly kikötéssel van az alapítvány téve,

hogy betöltőjének német *nemzetiséginek* kell lennie. E körülmények közt — ugymond — Rónay nem tehet egyebet, mint azt, hogy vallja magát németnek s megkapja a jó állomást. Rónay e levélre természetesen azt válaszolta, hogy inkább éhen hal, hogy sem németnek vallja magát s eltagadja magyarságát, mely válaszon az öreg ur nagyon megörült, annál inkább, mert a *németté vallás föltétele* csak egyike volt jóizű tréfáinak.

—v— (Egy régi magyar harci dal.) Szombathelyről egy régibb magyar harci dal szövegét kül-

dötték be hozzánk mint zalamegyei szerzeményt, melyet közlője már ezelőtt negyven évvel is halott. E dal így szól:

Rajta legények! A harcra jerünk, riad a hadi trombita
jelszava már,
Hogy ti reátok is őseitek diadalmi vitéz s jeles ünnepe
vár.
Századok óta hazájukat őrzik a harcra, csatára nevelt
magyarok;
Nem remegett soha kardot emelni a harcba dühös törö-
kökre karok.
Nossza! ti is legyetek ma dicső s nagy apátok igaz, de
ne kores fiai;
Meg ne zavarjanak a mozsaraknak akármi özön tüze,
záporai;
Vágjatok, öljetek és sok ezert le — pokolra taszítson
erős kezetek,
Minden ütésre halált suhogasson — akarhova ér — fene
fegyveretek!

— (*A háboruk áldozatai.*) Egy francia tiszt adatkokkal igyekszik bebizonyítani, hogy a háboruk kegyetlensége az öldöklő eszközök tökélyesítése által nem hogy növekedett volna, sőt apadóban van. A többek közt fölhozza, hogy az orosz hadjárat alatt Borodionál mindkét fél csapatainak egy negyedrésze elveszett, míg a Magentánál és Solferinonál harcolóknak legfőlebb egy nyolcadrésze. A senefi csatában, melyet Condé herceg az orániai hereceggel vívott (a 17. században), mindkét hadseregnek egy harmadrésze veszett el, dacára, hogy nyomoru puskákkal, régi alabárdokkal, s hitvány pisztolyokkal csatáztak. A könniggräzi csatában a poroszok és osztrákok, a harcban résztvett összes hadaiknak legfőlebb egy hetedrészét veszítették el, noha nagy hévvel és elkeseredéssel küzdöttek, s e számba azon veszteség is föl van véve, melyet az osztrákoknak rendetlen visszavonulásuk zavarai okoztak.

—v— (*Házassági hirdetés.*) Mig nálunk bukott uracskák s élhetetlen ifju vagy agglégények hirdapok utján keresnek néha maguknak élettársat, azalatt Amerika egyik lapjában, a „Prairie-Journal“-ban egy derék indus törzs feje leánya kezére hirdet csődöt s pedig következőleg: „A hainszi indusok feje 1000 darab lovat ígér azon jó bizonyítványokkal ellátott fehér fiatal embernek, a ki kész az ő tizenyole éves leányát elvenni. E fiatal embernek az indusok földjén kell letelepednie s kell a földműveléshez értenie, hogy arra az indusokat is megtanithassa. Az ajánlott 1000 ló mintegy 50—80,000 dollárt ér. Leányom középmagasságu, rendes arcvonásu, ragyogó feketeszemü, felséges hajzatu és erős, telt alkatu. Mozdulatai méltóságosak és kellemesek.“

— (*A mormonok háreme.*) Egy írónő, Waithe asszony, a mormonok életét tette tanulmányozása tárgyává, s érdekes adatokat közöl szokásaikról.

Szerinte a mormonok soknejüsége ritkán vezet családi boldogságra. A mormon gyakran nem is saját izlése után választja nejeit, s olyat is kell nőül vennie, a kit utál. Akadnak ugyanis szép számmal özvegy mormon nők, kik családjuknak már terhére vannak. Az ilyen számára aztán elindulnak férjet keresni, s ha egy jómódu mormont kiszemeltek, papjuk elmegy hozzá, s elkezd rábeszélteni, hogy, miután elég vagyonnal bir, nem lesz nehéz egy nővel többet tartania. Az ily rábeszélés parancsnak is beillik, s kevés hívőnek van bátorsága az egyházi férfinak ellenszegülni. Néha azonban egy-egy makacsfeju nem áll rá egykönnyen, hanem az ilyenekkel is hamar elbánnak. A közvetítő 3—4 mormon nővérrel ront rá a vonatodóra. „Testvér!“ — így szólítja meg — úgy látszik, jól megy dolgod?“ „Valóban nem panaszkodhatom.“ „Pompás! Így tehát magadhoz vehetsz még legalább két nővért, kiket im a próféta küld neked.“ A jó mormon megijed és szabadkozik. Egyszerre kettőt! Magánkívül van, kér, könyörög, rimánkodik, végre elkezdi alkudozni, s igéri, hogy egyet elvesz. Csakis ezt akarták elérni, s a mormonnak egygyel már több felesége van.

—v— (*Világ körüli hajózás.*) A copfos khinaiaikat meg japániakat már nem gúnyolhatjuk, mert a tudomány, felvilágosodás és polgárisulás érdekében közelebb is egy dúsgazdag japáni főúr — a ki évenként öt millió forintnyi jövedelemmel bir, — saját költségén nagy gőzöst szereltetett föl, melyen japáni és európai tudósokat küld ki földgömbünk körülhajozására.

Képtalány.

(Megfejtése a 43-dik számban lesz.)

A 41-dik számban közölt képtalány értelme ez: „Bolond lyukból bolond szél fúj.“

"HAZANK S KÜLFÖLD"

című kémeretterjesztő, szépirodalmi és társaséleti

KÉPES HETILAPRA.

A lapunknak előfizetésük megújítása, s arra kérnek, hogy körükben szíveskedjenek előfizetéseikben az irodalmunk s a művészeti igényeknek megfelelő, — irányára nézve megelégedésükre, — mintegy ennek köszönhetjük előfizetőinknek több ezerre menő számát. Előfizetőink legyálmestérséggel jelszólhatjuk, hogy lapunkban minden évnegyed végén a lapunkon megjelent cikkek s így az előfizetők soraiba most belépők nem kapnak csonka példányt.

"Képtnyil és Frangepán"

Az előfizetőknek ezeken pár nap múlva megkezdődik. Megkapja azt minden egész évi előfizetőnk 1-30 kr. esomagolási és bélyegilleték beküldése után), s féléves vagy negyedéves előfizetőink is, ha már előfizetésüket egész évre kiegészítették s a 30 krt is beküldötték. A "Tavaszi Doboz" című színesnyomású képünket, mely minden tisztos ház falainak díszítésére szolgál, előfizetőink kedvezményképp 1 frt s 30 kr. esomagolási díj beküldése mellett ingyen kapják.

Eldízetési feltételek:

Januártól december végéig négy évre	1 50 —	Oktobertől 1867. Októberig egész évre	6 frt — kr.
Januártól márcs végéig felévre	3 frt — kr.	A kép esomagolási díja	— " 30 "

Ért. szeptember 10. 1866.

Winkler Viktor,
"HAZANK S KÜLFÖLD" szerkesztője.

Enich Gusztáv,
m. akad. nyomd., a "HAZANK S KÜLFÖLD" kiadója.

Köszönetnyilvánítás.

Von szerencsénk a magas uraságoknak és a t. cz. közönségnek a több éveken át irántunk mutatott bizalmukért lekötelezett barátságát ezennel nyilvánítani. Szerencsénk felhasználva az alkalmas tisztelettel

jelentjük,

hogy a díjazásunkra és szerződésünkre: vászonnyárról az utolsó készlet megérkezett, és az csak rövid ideig

50%-től elégedéssel kiárultatik.

Ujvidéki vidéki vászonnyárról, ill. levélbéli megrendelésüket hozzánt látsani akarják, a következő árakat megadjuk még, hogy az árakat akár készpénz beküldése, akár vasúti, gőzhajói és posta útján megkaphassák.

Mindegyik vászonnyár a darab és hibátlan vászonért, és az árak, melyek nem a legjobban árak, visszavetnek.

Férfi ruhák legjobb minőségűek:	
1 darab színes ágynemű 7, 8, 9, 10-12 frtig a legfinomabb	1 frt 50 kr.
2 darab színes ágynemű 13, 14, 15, 16-18 frtig a legfinomabb	2 frt 50 kr.
3 darab színes ágynemű 19, 20, 21, 22-24 frtig a legfinomabb	3 frt 50 kr.
4 darab színes ágynemű 25, 26, 27, 28-30 frtig a legfinomabb	4 frt 50 kr.
5 darab színes ágynemű 31, 32, 33, 34-36 frtig a legfinomabb	5 frt 50 kr.
6 darab színes ágynemű 37, 38, 39, 40-42 frtig a legfinomabb	6 frt 50 kr.
7 darab színes ágynemű 43, 44, 45, 46-48 frtig a legfinomabb	7 frt 50 kr.
8 darab színes ágynemű 49, 50, 51, 52-54 frtig a legfinomabb	8 frt 50 kr.
9 darab színes ágynemű 55, 56, 57, 58-60 frtig a legfinomabb	9 frt 50 kr.
10 darab színes ágynemű 61, 62, 63, 64-66 frtig a legfinomabb	10 frt 50 kr.
11 darab színes ágynemű 67, 68, 69, 70-72 frtig a legfinomabb	11 frt 50 kr.
12 darab színes ágynemű 73, 74, 75, 76-78 frtig a legfinomabb	12 frt 50 kr.
13 darab színes ágynemű 79, 80, 81, 82-84 frtig a legfinomabb	13 frt 50 kr.
14 darab színes ágynemű 85, 86, 87, 88-90 frtig a legfinomabb	14 frt 50 kr.
15 darab színes ágynemű 91, 92, 93, 94-96 frtig a legfinomabb	15 frt 50 kr.
16 darab színes ágynemű 97, 98, 99, 100-102 frtig a legfinomabb	16 frt 50 kr.
17 darab színes ágynemű 103, 104, 105, 106-108 frtig a legfinomabb	17 frt 50 kr.
18 darab színes ágynemű 109, 110, 111, 112-114 frtig a legfinomabb	18 frt 50 kr.
19 darab színes ágynemű 115, 116, 117, 118-120 frtig a legfinomabb	19 frt 50 kr.
20 darab színes ágynemű 121, 122, 123, 124-126 frtig a legfinomabb	20 frt 50 kr.

Finom vászon-férfi-gatyák	
1 darab színes ágynemű 7, 8, 9, 10-12 frtig a legfinomabb	1 frt 50 kr.
2 darab színes ágynemű 13, 14, 15, 16-18 frtig a legfinomabb	2 frt 50 kr.
3 darab színes ágynemű 19, 20, 21, 22-24 frtig a legfinomabb	3 frt 50 kr.
4 darab színes ágynemű 25, 26, 27, 28-30 frtig a legfinomabb	4 frt 50 kr.
5 darab színes ágynemű 31, 32, 33, 34-36 frtig a legfinomabb	5 frt 50 kr.
6 darab színes ágynemű 37, 38, 39, 40-42 frtig a legfinomabb	6 frt 50 kr.
7 darab színes ágynemű 43, 44, 45, 46-48 frtig a legfinomabb	7 frt 50 kr.
8 darab színes ágynemű 49, 50, 51, 52-54 frtig a legfinomabb	8 frt 50 kr.
9 darab színes ágynemű 55, 56, 57, 58-60 frtig a legfinomabb	9 frt 50 kr.
10 darab színes ágynemű 61, 62, 63, 64-66 frtig a legfinomabb	10 frt 50 kr.
11 darab színes ágynemű 67, 68, 69, 70-72 frtig a legfinomabb	11 frt 50 kr.
12 darab színes ágynemű 73, 74, 75, 76-78 frtig a legfinomabb	12 frt 50 kr.
13 darab színes ágynemű 79, 80, 81, 82-84 frtig a legfinomabb	13 frt 50 kr.
14 darab színes ágynemű 85, 86, 87, 88-90 frtig a legfinomabb	14 frt 50 kr.
15 darab színes ágynemű 91, 92, 93, 94-96 frtig a legfinomabb	15 frt 50 kr.
16 darab színes ágynemű 97, 98, 99, 100-102 frtig a legfinomabb	16 frt 50 kr.
17 darab színes ágynemű 103, 104, 105, 106-108 frtig a legfinomabb	17 frt 50 kr.
18 darab színes ágynemű 109, 110, 111, 112-114 frtig a legfinomabb	18 frt 50 kr.
19 darab színes ágynemű 115, 116, 117, 118-120 frtig a legfinomabb	19 frt 50 kr.
20 darab színes ágynemű 121, 122, 123, 124-126 frtig a legfinomabb	20 frt 50 kr.

Az árak mellett a szállítási költség vagy oszlop mellett, jótalva az árakért, legjobban teljesíttetnek. A lapunknak a szerkesztője: **Enich Gusztáv, m. akad. nyomd., a "HAZANK S KÜLFÖLD" kiadója.** Ujvidék, a "HAZANK S KÜLFÖLD" kiadója. Ujvidék, a "HAZANK S KÜLFÖLD" kiadója. Ujvidék, a "HAZANK S KÜLFÖLD" kiadója.